NAXÇIVAN MÜƏLLİMLƏR İNSTİTUTU

"ÜMUMİ TƏHSİLİN DÖVLƏT STANDARTLARI VƏ MƏKTƏB TƏCRÜBƏSİ"

mövzusunda

(əyani və videobağlantı formatlarında)

III RESPUBLİKA ELMİ-PRAKTİK KONFRANSININ

MATERİALLARI

Naxçıvan, 24 may 2024

CamScanner ilə skan edilib

MÜNDƏRİCAT

	AÇILIŞ ÇIXIŞI
21	**Azad Novruzov** – Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun rektoru
	Panel 1. Ümumi təhsildə davamlı islahatlar və "Yaşıl təhsil": reallıqlar və perspektivlər
23	**Asif Hacıyev.** Təhsil səviyyələri üzrə Azərbaycan dili dərsliklərinin məzmunca işlənilmə problemi
25	**Günay Hüseynova.** Davamlı islahatların təhsilin keyfiyyətinə təsiri
26	**Əfsanə Rüstəmova.** Ümumtəhsil müəssisələrində Ümummilli lider Heydər Əliyev irsinin öyrədilməsi təcrübəsi
27	**Şəhla Fətəliyeva.** Müstəqillik illərində təhsilimizdəki yeniliklər və perspektivlər
29	**Nurlanə Novruzi.** Təhsilin keyfiyyəti strateji prioritetdir
31	**Məftun İsmayılov, Elşən Məmmədov.** Həyat təhlükəsizliyi kontekstində "Yaşıl universitetlər"
33	**Rövşən Bağırov, Təranə Əliyeva.** Ordubad peşə məktəbinin fəaliyyət təcrübəsi və dövlət standartları
35	**Aygün Əsgərova.** Dayanıqlı inkişaf üçün "Yaşıl təhsil" və ekoloji sahədə məlumatlılığın əhəmiyyəti
38	**Həbibə Vəliyeva.** "Yaşıl təhsil" və dayanıqlı inkişaf: nəzəriyyə və təcrübənin vəhdəti
39	**Jalə Xəlilova.** "Yaşıl təhsil" və davamlı inkişaf: gələcəyin təhsil paradiqması
41	**Afaq Məmmədova.** Ümumi təhsildə məsafədən təlimin aktual məsələləri haqqında
43	**Gülnar Seyidova.** "Yaşıl təhsil" və şagirdlərin öyrənmə prosesi
44	**Aytac Əliyeva.** Davamlı inkişaf üçün "Yaşıl təhsil": perspektivlər və təcrübə
47	**Aysel Hüseyinəliyeva.** Müstəqillik illərində ümumi təhsildə davamlı islahatlar: bəzi problemlər və həlli yollarına dair təkliflər
	Panel 2. Ümumi təhsildə innovasiyalar: nəzəriyyədən təcrübəyə
49	**Rauf Sultanov.** Biologiya fənninin altıncı siniflərində bioetik biliklərin interaktiv prinsiplər əsasında tədrisi
53	**Bibixanım İbadova.** İnnovativ təlim metod və vasitələri
55	**Qızıltac Şahbazova.** Ümumi təhsildə pedaqoji innovasiyaların yeri, rolu və əhəmiyyəti
57	**Zeynəb Quliyeva.** İnnovasiyaların tətbiq istiqamətləri
59	**Vəfa Tağızadə.** Интеграция мультимедийных технологий в процесс обучения русскому языку как иностранному в вузе
61	**Arzu Əhmədova.** Təhsildə innovasiya: klassik modelin transformasiyası
62	**Aytac Allahverdiyeva.** Ümumi təhsildə innovasiyalar (işğaldan azad edilmiş regionlar timsalında)
64	**Humay Cəbiyeva.** Təhsildə virtual reallıq
65	**Şəbnəm Əliyeva.** Ümumtəhsil müəssisələrində innovasiyaların tətbiqi prosesi prioritet məsələ kimi
68	**Elduzə Əliyeva.** Ümumi təhsildə innovasiyalar: nəzəriyyədən təcrübəyə
69	**Asya Rzayeva.** Ümumi təhsildə innovasiyalar: təcrübə və təkliflər
71	**Fatma Cəfərova.** İnkişafetdirici təlim və məktəb təcrübəsi
73	**Nizami Quliyev.** Texnologiya dərslərində innovativ yaradıcı layihələr
	Panel 3. Ümumi təhsildə təhsilverənlərin keyfiyyət göstəriciləri pedaqoji araşdırmalarda
75	**Rövşən Vəliyev, Gülnarə Səfərova.** Naxçıvanda müəllimlərin peşəkar inkişafı tarixinə bir nəzər

CamScanner ilə skan edilib

78	**Нигяр Мурадова.** Педагогическая экспертиза репетиторской деятельности в школьном образовании
81	**Sevda Alxasova**. Müasir musiqi müəllimi necə olmalıdır?
83	**Humay Alıkişiyeva.** Müəllim rəyi kommunikativlik üsulu kimi
84	**Fəxriyyə Cəfərova.** Təhsildə müəllimin rolu
87	**Ruhiyyə Cəfərova.** Ümumi təhsil sistemində təhsilverənlərin keyfiyyət göstəriciləri məktəb təcrübəsində
89	**Bəyim Tarverdiyeva.** Requirements for teaching a foreign language in the context of studentoriented education and teacher training
91	**Kifayət Əhmədova.** Təhsilverənlərin keyfiyyət göstəriciləri pedaqoji fəaliyyətlərinin başlıca amili kimi
93	**Könül Məmmədova, Ənnağı Əsgərov.** Müasir müəllimin peşəkar səriştələrinin formalaşmasının aktual məsələləri
95	**Günay Şirəliyeva.** Müəllimlik əbədi və müqəddəs bir peşədir
97	**Həcər Əhmədova.** Müasir dövrdə müəllimlərin keyfiyyət göstəriciləri: dövlət sənədlərində və məktəb təcrübəsində
100	**Vüsalə Qafarova.** İbtidai sinif müəllimlərinin tərbiyəvi fəaliyyətə hazırlanmasının psixopedaqoji aspektləri
	Panel 4. Məktəbəhazırlıq və ibtidai təhsil səviyyələrində təlimin təşkilinin aktual məsələləri
102	**İlahə Orucova.** Məktəbəhazırlıq dövründə valideynin rolu
104	**Инара Джафарова.** Основные виды деятельности у детей в подготовительном этапе обучения
106	**Esmira Məmmədova.** İbtidai sinif şagirdlərinin şifahi nitq bacarıqlarına dair əsas anlayışlar
108	**Nuray Əliyeva.** İbtidai siniflərdə atalar sözlərinin tədrisinin aktual problemləri
110	**İlahə Rəsulova.** Valideynlərin oxu vərdişləri və oxuya olan münasibətinin Azərbaycanda təhsil alan 4-cü sinif şagirdlərinin oxuyub-anlama bacarıqlarının inkişafına təsiri
112	**Fidan Bayramova.** Məktəbəhazırlıq səviyyəsi üçün tərbiyəçilərin səriştələrinin artırılması islahatlar konteksində
113	**Tahirə Həsənova.** Məktəbəqədər təhsilin məzmununa dair mülahizələr
115	**Nərgiz Məmmədova.** İbtidai siniflərdə oxu vərdişləri və məktəb təcrübəsi
117	**Fatma İslmalı.** Məktəbəhazırlıq dövründə uşaqların təlim prosesinə uyğunlaşması
119	**Sahilə Nəcəfova.** Məktəbəhazırlıq dövründə uşaqlarda formalaşdırılmalı olan səriştələr
121	**Lamiyə Həsənova.** Məktəbəhazırlıq qruplarının ümumi təhsil sistemində rolu
123	**Aytən Novruzova.** İbtidai təhsil səviyyəsində təhsilalanlarda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə səriştəsinin inkişaf etdirilməsi
125	**Turanə Atakişiyeva.** İbtidai təhsil səviyyəsində təhsilalanlarda idraki, emosional və psixomotor bacarıqların formalaşdırılması üçün müəllimə lazım olan səriştələr
	Panel 5. Ümumi təhsildə qiymətləndirmə və idarəetmə məsələləri islahatlar konteksində
127	**Təranə Əliyeva.** Şagird nailiyyətlərinin dəyərləndirilməsində beynəlxalq qiymətləndirmənin rolu
129	**Təranə İsmayilova.** Ümumi təhsil sistemində monitorinq məsələləri
130	**Gülşən Mahmudzadə.** Ümumtəhsil sitemində şagird nailiyyətlərinə təsir edən psixoloji amillər
131	**Sevinc Orucova, Əmrah Qociyev.** Əmək tərbiyəsi təhsil sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi

CamScanner ilə skan edilib

133	**Oktay Rzayev.** Disputların yuxarı sinif şagirdlərinin mənəvi keyfiyyətlərinin formalaşmasına təsiri
135	**Əfsanə Əlizadə.** Təhsildə pedaqoji innovasiya və qiymətləndirmə
136	**Zülfiyyə Kərimova.** Qiymətləndirmənin təhsilin keyfiyyətinə təsiri
139	**Aysel Səfərova.** İdarəetmə sisteminin əsas aspektləri və xüsusiyyətləri məktəb təcrübəsində
141	**Günel Quliyeva.** Təhsil müəssisəsinin idarəedilməsi və liderlik məktəb təcrübəsində
143	**Əlağa Rzayev.** Ümumi təhsilin idarə olunması islahatlar konteksində
146	**Gulnara Abdullayeva.** Work experience of a subject teacher in the context of reforms
148	**Sədaqət Məmmədova.** Təhsil standartları və fizika müəlliminin iş təcrübəsi
150	**Pərviz Allahverdiyev.** Ümumi təhsil sistemində şagirdlərin hərbi vətənpərvərlik nailiyyətlərinə yiyələnməsinin qiymətləndirilməsi
152	**Leyla Qurbanova.** Ümumi təhsilin təşkilinə dair ümumi pedaqoji tələblər məktəb təcrübəsində
	Panel 6. Davamlı islahatlar fonunda humanitar fənlərin tədrisinin aktual məsələləri
155	**İntiqam Cəbrayılov.** Şuşanın tarixi abidələri: tədqiq və tədris məsələləri
157	**Xatirə Xəlilova.** IX sinifdə ədəbiyyat dərslərində dəyərlərlə bağlı səriştələrin formalaşdırılması
159	**Emil Ağayev.** "Düşüncə tərzi nəzəriyyəsi" və təsviri sənət fənninin tədrisində əhəmiyyəti
161	**Sədaqət Həsənova.** Orta məktəbdə zərfliyin yeni metodlarla tədrisi məsələləri
163	**Samirə Həsənova.** Azərbaycan dili dərslərində dil qaydalarının informasiya tutumu və bunlara aid bacarıqların parametrləri haqqında
165	**Əhruz Mahmudova.** Azərbaycan dili fənninin tədrisində mətn çalışmalarının yeri və rolu
169	**Nigar Təhməzova.** İngilis dili dərslərində istifadə olunan müasir təlim texnologiyaları
170	**Pərvanə Süleymanova.** Orta məktəblərdə ana dilinin tədrisində linqvo-psixoloji məsələlər
172	**Ələkbər Cabbarlı.** Azərbaycan tarixi fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulum): reallıqlar və perspektivlər
174	**Seyfəddin Cəfərov, Səyyarə Cəfərova.** Şagirdlərin təlim və məktəbdənkənar fəaliyyətində fiziki alətlərin öyrənilməsinin formaları və üsulları
177	**Sevda Hacəliyeva, Şəfəq Muradova.** Ümumtəhsil məktəblərində xarici dil öyrənməyin bəzi yolları
179	**Aygül Məmmədova.** Bakalavriat səviyyəsində aparılan təcrübələrin elmi-metodiki xüsiyyətləri
181	**Ceyran Məmmədova.** Şagirdlərdə öyrənmə bacarıqlarının formalaşması məktəb təcrübəsində
	Panel 7. Təbiət və dəqiq elmlərin ümumi təhsillə bağlı tədqiq və tədris məsələləri
184	**Yaqub Məmmədov, Aygül Əliyeva.** Riyazi çalışmaların həllində problemli yanaşma metodundan istifadə
188	**Nazilə Muradova, Mədinə Hacıyeva.** Qeyri-səlis münasibətin daxil edilməsində ümumiləşdirmələr
191	**Əli Ağacanlı.** Təbiət fənni üzrə fizikadan situasiya tapşırıqlarından istifadənin şagirdlərdə elmi savadlılığın formalaşdırılmasına təsiri
193	**Vəfa Allahverdiyeva.** Mentalitetin linqvokulturoloji təbiəti
195	**Sahib Əliyev, Coşqun Məmmədov.** Riyazi analiz kursunda limitlər nəzəriyyəsinin bəzi tərs məsələləri
197	**Namiq Ağaməmmədov.** Ümumtəhsil məktəblərində coğrafiyanın fənlərarası inteqrativ

CamScanner ilə skan edilib

	tədrisinin məzmunu
199	**Təranə Əkbəri.** Biologiya fənninin tədrisində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının istifadəsi
201	**Afaq Əliyeva.** Biologiya dərslərində şifahi metodun idrakın inkişafına təsiri
202	**Səminə Rüstəmova.** Ümumi təhsildə "İnformatika" fənninin tədrisinin aktual problemləri
204	**Aygün Məmmədova.** Ali məktəblərin Riyazi analiz kursunda diferensial hesabın bəhsinin bəzi məsələlərinin tədrisinə dair
206	**Günay Xəlilzadə.** Orta məktəblərdə fizikanın tədrisi problemləri və onun həlli yolları
208	**Lamiyə Əzimova.** Biologiya fənninin tədrisində yaranan çatışmazlıqlar və onların aradan qaldırılma yolları
209	**Zinyət Əliyeva.** Nöqtə qoymaqla Touch Math metodunun öyrədilməsi
210	**Zinyət Şahbazova.** Alqoritmik təfəkkürün inkişafında fəaliyyətə əsaslanan yanaşmalar
	Panel 8. Pedaqoji psixologiya və tərbiyəşünaslığın ümumi təhsillə bağlı nəzəri və təcrübi məsələləri
215	**Nailə Hüseynova.** Ümumtəhsil sistemində xüsusi təhsilin aktual problemləri
216	**Solmaz Bayramova.** Müəllim-şagird münasibətləri və onlar arasında ünsiyyətə yardım göstərən üsullar
218	**Günel Əmirxanzadə.** Ləyaqət tərbiyəsi anlayışı
220	**Əfsanə Qəribova.** Əqli problemləri olan uşaqlarla Montessori modeli əsasında işin təşkili
222	**Günay Bədəlzadə.** Təhsildə bərabərliyin təşviqi: ümumtəhsil sistemində inklüzivlik
223	**Günay Məmmədzadə.** Ümumtəhsil məktəblərində bullinq hallarının aradan qaldırılması yolları
225	**Ümhani Məmmədova.** İstedadlı uşaqların təlimində və inkişafında diferensasiyanın rolu
227	**Ayxan Hüseynli.** Dizartriyalı uşaqlarda dizartriyanın dərəcəsinə uyğun fonetik məşqlər
229	**Ramin Hüseynov.** Ali məktəblərdə təhsilin psixopedaqoji aspektləri və ümumi keyfiyyət göstəriciləri
231	**Günel Əbilova.** Sağlamlıq imkanları məhdud olan şagirdlərlə psixoloji xidmət işinin təşkili
233	**İsayə Əliyeva.** İbtidai təhsil səviyyəsində təhsilalanların nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsinə inklüzivlik baxımından yanaşma
235	**Fərqanə Cəfərova.** Ümumi təhsil sistemində milli-mənəvi tərbiyənin aşılanması yolları
237	**Xurşud Quliyeva.** Reccio Emilia metodunun öyrədilməsi
238	**Xədicə Məmmədova.** Kiçik məktəbyaşlı uşaqların mənəvi keyfiyyətlərinin formalaşmasında məktəb, ailə və informasiya texnologiyalarının qarşılıqlı əlaqəsi

CamScanner ilə skan edilib

EMİL AĞAYEV
ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kolleci
Müəllim
Emilaghayev93@mail.ru

"DÜŞÜNCƏ TƏRZİ NƏZƏRİYYƏSİ" VƏ TƏSVİRİ SƏNƏT FƏNNİNİN TƏDRİSİNDƏ ƏHƏMİYYƏTİ

Müasir təhsilin əsas ideyalarından biri şagirdlərin düşüncə tərzi və təhlil bacarıqlarının inkişaf etdirilməsidir. Təsviri sənət fənninin tədrisi zamanı müəllim şagirdlərə estetik zövq və incəsənət əsərlərindən həzz almağı formalaşdırmalıdır. Bu zaman müəllim açıq və qapalı düşüncəyə malik şagirdləri mütləq nəzərində saxlamalıdır.

Açar sözlər: *təsviri sənət, təhsil, şagird, incəsənət, düşüncə, təhlil*

Orta məktəblərdə müasir təhsilin əsas prioritetlərindən biri şagirdlərin mövzular barəsində düşüncə tərzinin inkişaf etdirilməsidir. Bu istiqamətdə inkişafa diqqət yetirsək, məntiqi, yaradıcı və müqayisəlilik kimi prinsiplər ön plana çıxarılmalıdır. Təsviri sənət fənninin tədrisi metodikasında da əsərlər üzərində düşünmək və mühakimələr aparmaq şagirdlərdə müəllim tərəfindən diqqət yetirilməlidir.

Karol Dvek təxminən 30 ildən çox şagirdlər üzərində təcrübələr apararaq, onların uğursuzluqlara qarşı necə reaksiya verdiklərini təcrübə aparmışdır. Professor şagirdlərin öyrənmələrini iki istiqamət üzrə qruplaşdırmışdı:

1) İnkişafa açıq düşüncə tərzi;
2) İnkişafa qapalı düşüncə tərzi.

Təsviri sənət fənninin tədrisi metodikasında şagirdlər daha zəkalı, intellektual fikirlərə yer ayırmalıdırlar. İnsan beyni həqiqətən də, dəyişilə bilən bir orqandır, onun inkişafı üçün qidalanma, yuxu rejimi və düzgün öyrənmə strategiyaları tətbiq edilməlidir.

Qapalı düşüncə tərzinə sahib şagirdlər təsviri sənət fənninin tədrisində çətinliklərlə qarşılaşdıqda çox tez ruhdan düşürlər, çünki fikirləşirlər ki, qabiliyyətləri yüksək deyil və ya zəif olduqlarını tez bir zamanda qəbul edirlər. Ona görə də təsviri sənət müəllimləri şagirdlərdən tez-tez "Mən bu fənni qavraya bilmirəm", "Mən bu rəsmi çəkə bilmirəm" və ya "Mənə təsviri sənət fənni nəyə lazım?" kimi şərhlər eşidirlər.

İki fərqli düşüncə tərzinə malik şagirdlər, həmçinin informasiyanı qəbul etmələrində də fərqlidirlər. Təsviri sənət fənninin tədrisi metodikasında öyrənmə nəticələrinin öz nəzarətlərində olan şagirdlər daha çox səy göstərir, daha çox təkrar edir, müxtəlif öyrənmə strategiyaları tətbiq edir.

İnkişafa açıq tipli düşüncə tərzinə malik şagirdlər təsviri sənət fənnini öyrənən zaman aşağıdakı qabiliyyətlərə malik olurlar:

- Rəsm əsərləri işləyərkən çətinlikdən qorxmurlar;
- Nəzəri və rəsm işləri zamanı səhvlərdən öyrənir;
- Təsviri sənəti öyrənməyə marağı var;
- Rəylərə qulaq asır və nəticə çıxarır.

Qapalı düşüncə tərzinə malik şagirdlər təsviri sənət fənnini öyrənən zaman aşağıdakı qabiliyyətlərə malik olurlar:

- Təsviri sənət fənnini öyrənən zaman çətinliklərdən yayınır;
- Təsviri sənət fənnini öyrənən zaman çətinliklərdən qorxurlar;
- Rəsm əsərlərini işləyərkən "bacarmaram" deyir.

Təsviri sənət fənninin tədrisində müəllim şagirdləri xarakter və intellektlərini dəyişdirə bilərək, onları qapalı düşüncə tərzindən açıq düşüncə tərzinə keçid edə bilərlər. İlk növbədə şagirdlərə intellektin, zəkanın dəyişə bilən olduğu, beynin elastik olduğunu öyrətmək lazımdır. Digər bir tərəfdən isə risk götürmək mədəniyyətini yaratmaqdır, yəni şagirdlər səhv etməkdən

CamScanner ilə skan edilib

qorxmamalı, öyrənmə yolunun səhvlərdən keçdiyini başa düşməli və etdikləri səhvləri hədəfə çatmaq üçün lazım olan bir vasitə kimi baxmalıdırlar.

Düşüncə tərzinin inkişaf etdirilməsi zamanı təsviri sənət müəllimi tərifləyərkən düzgün tərifləmə növündən istifadə etməkdir. Bu təcrübədə biz tərifləmə metodunun şagirdlərə risketmə bacarığının, etdiyi səhvlərə münasibətinin özünə inam zamanı necə təsir etdiyini müşahidə etməliyik:

- Təsviri sənət fənninin tədrisi zamanı inkişafa açıq düşüncə tərzinin olduğu sinfin digər bir xüsusiyyəti düşünmə və gözləmə vaxtlarına əməl olunaraq dərindən öyrənməni təmin etməkdir. Müəllim sualları verən zaman şagirdin cavab verməsini uzun müddət gözləməlidir. Cərəyanları keçən zaman təsviri sənət müəllimi müqayisə apararkən şagirdlərin fikirlərini uzun müddət gözləməlidir;
- Təsviri sənət fənninin tədrisi zamanı şagirdlər öyrənərkən estetik zövq və həzz almalıdır. Rəsm işləyərkən, əsərlər üzərində təhlil apararkən, estetik zövq və incəsənət nümunəsindən alınan həzz də əsas prioritet hesab edilməlidir;
- Uğura gedən yolda təsviri sənət müəllimi şagirdlərə rəy verərkən də diqqətli olmalıdır. Rəy verərkən nəzərə alınmalı olan ən vacib məqam rəyin destruktiv, yəni şagirdi emosional olaraq zədələyən, onu həvəsdən salan fikirlər deyil, əksinə konstruktiv, yəni şagirdi irəliyə apara biləcək dəstəkləyici olmalıdır;
- Təsviri sənət fənninin tədrisi zamanı şagirdlər əlavə məlumatlar öyrənən zaman müəllim tərəfindən qiymətləndirilərək, həvəsləndirilməlidir.

Göründüyü kimi, bütün bu sadalanan proseslərə diqqət yetirilsə, təsviri sənətin tədrisi zamanı öyrənmə prosesi düzgün şəkildə qurular.

CamScanner ilə skan edilib